

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**BARIŞ İNAN BAŞVURUSU (2)**

Başvuru Numarası : 2018/38006
Karar Tarihi : 17/11/2021

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Muammer TOPAL
Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
Raportör : Ömer MENCİK
Başvurucu : Barış İNAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurusunun kurum içinde atılmış olduğu bir slogan nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/12/2018 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:
6. Başvurucu, başvuru tarihinde terör suçundan hükümlü olarak Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.
7. 24/12/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükümünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 103. maddesi ile 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'a ek bir madde eklenerek terör suçlarına tek tip kıyafet giydirilmesi uygulamasına ilişkin bir düzenleme yapılmıştır. Söz konusu düzenlemede terör suçlarından tutuklu veya hükümlü

olanların duruşmaya sevk nedeniyle ceza infaz kurumu dışına çıkarılmaları durumunda ceza infaz kurumlarının verdikleri elbiseleri giymek zorunda oldukları belirtilmiştir. Düzenlemenin devamında giyilecek elbiselerin bazı niteliklerine yer verilmiş, tek tip kıyafet giydirilmesi uygulamasına ilişkin hususların yönetmelikle düzenleneceği açıklanmıştır.

8. 11/1/2018 tarihinde saat 08.45 civarında, başvurucaunun da aralarında olduğu terör suçlarından hükümlü ve tutuklu olan yirini sekiz kişi "Tek Tip Elbise Giymeyeceğiz, Direneceğiz" şeklinde slogan atmıştır. Söz konusu eylem sonrasında slogan atan yirmi sekiz kişi hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinde düzenlenen "gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak" eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvuruca hakkında 1 ay haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezası verilmesine karar vermiştir.

9. Disiplin Kurulu kararında; ceza infaz kurumlarının yapıları gereği özgürlüklerin sınırlandırıldığı yerler olduğu, bu yerlerde kurum idarelerinin kurumlarda bulunan tutuklu ve hükümlülerin güvenliğini ve sağlığını koruma yükümlülüğü yanında disiplini sağlama yükümlülüğünün bulunduğu belirtilmiştir. Bundan başka Disiplin Kurulu, tutuklu ve hükümlülerin kurumlarda diledikleri gibi eylem yapamayacaklarını, bu kişilerin güvenliğe ve iyileştirme programlarına uymalarının zorunlu olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu değerlendirmeler sonrasında Disiplin Kurulu, başvuruca ve diğ er mahpusların gereksiz yere slogan atıkları sonucuna varmıştır.

10. Başvuruca, Disiplin Kurulunun kararına karşı Kocaeli İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyete bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurucaunun itirazını 15/10/2018 tarihinde reddetmiştir. Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Önemli olan sloganın gerekli olup olmaması değil, slogan atma eylemi nedeni ile ceza infaz kurumunda güvenliğin, disiplin ve düzenin bozulup bozulmadığıdır. Eğer slogan atılması eylemi nedeni ile (söylenen sözler ayrı bir suç oluşturuyorsa) ceza infaz kurumunda güvenlik, düzen ve disiplin zarar görmüyorsa, sloganın konusu ne olursa olsun ilgilinin cezalandırılması mümkün değildir. Ancak içeriği suç teşkil etmese bile atılan slogan nedeni ile belirtilen kavramlar zarar görüyorsa ilgilinin cezalandırılması yoluna gidilecektir.

Slogan atma olayının ceza infaz kurumunda güvenlik, düzen ve disiplini ihlal edip etmediği, olayların gelişimi, hükümlünün tüm davranışları, eylemin gerçekleştiği nokta ve şartlar ve söylenen sözler bir bütün olarak değerlendirilerek tespit edilecektir.

Yukarıda belirtilen kıstaslar dikkate alınarak yapılan incelemede, örgütlü bir şekilde hareket edilmesi ve fiziksel direnç gösterilmesi dikkate alındığında, eylem nedeniyle kuruma düzen, güvenlik ve disiplinin bozulduğu sonucuna varılmış ve şikâyet edenlerin slogan atıkları gerekçesiyle cezalandırılmaları yerinde görülmüştür."

11. Başvuruca, İnfaz Hâkimliği kararına itiraz etmiştir. Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 8/11/2018 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Başvuruca, mahkeme kararını 23/11/2018 tarihinde öğrenmiş; 17/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hükümlü hakkında kuruma, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğinin ve disiplinin sağlanması bakımından kurum, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kaldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinde, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kurumda belirtilen disiplin cezaları uygulanır."

13. 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinde düzenlenen ve *"Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama"* cezasını gerektiren eylem şudur:

"...

e) Gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 17/11/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

15. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin geçici olarak kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumundaki düzenin sürdürülmesine engel olmayan, güvenliği ihlal etmeyen, kuruma çalışanlarla yüz yüze dahi gelmeden gerçekleştirdiği bir eylem nedeniyle cezalandırıldığını, altığı sloganın tek tip kıyafet uygulamasını proteste etme amacını taşıdığını belirtmiştir. Bundan başka başvurucu; disiplini bozacak bir eyleminin olmadığına açık olduğunu, slogan içeriğinin bir suç unsuru barındırmadığını, haksız yere cezalandırıldığını ifade etmiştir. Başvurucu son olarak disiplin cezası sonucunda haberleşme hakkının elinden alındığını ve iyi hâlli hükümlü vasfını kaybettiğini dile getirmiş; adil yargılanma hakkının, haberleşme özgürlüğünün ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki niteliğinden dolayı ile ilgili olarak ve olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Anayasa Mahkemesi daha önce vermiş olduğu birçok kararda, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan bir kişinin kurum içinde atması olduğu bir slogan nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasını ifade özgürlüğü kapsamında

değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. *Cihat Özdemir*, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 19; *Omer Haran*, B. No: 2017/33744, 1/7/2020, § 21). Söz konusu kararlar çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında başvurucunun şikâyetinin ifade özgürlüğü bağlamında incelenmesi gerekir.

18. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

19. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptirler (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğü de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (*Murat Karayel* (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

20. Öte yandan ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (*Murat Karayel* (5), § 29).

21. İnfaz hukukuna ilişkin disiplin suç ve cezaları 5275 sayılı Kanun'un Sekizinci Bölümü'nde düzenlenmiş; bu çerçevede uygulanacak disiplin suç ve cezalarının amacı, mahiyeti, kapsamı, sınırları ve uygulanma koşulları 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinde açıklığa kavuşturulmuştur. Kanun'daki disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğindeki bu madde uyarınca bu Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında Kanun'da belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013).

22. Somut olayda atılmış olduğu bir slogan nedeniyle başvurucu hakkında disiplin cezası uygulanmıştır. Başvuru konusu olayda başvurucunun disiplin cezasına konu sloganı tek tip kıyafet düzenlemesini protesto etmek amacıyla attığı anlaşılmaktadır.

23. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi de dikkate alındığında ceza infaz kurumunda yalnızca slogan atılmasının aynı Kanun'un 42. maddesinde öngörülen disiplin suçunu oluşturabilmesi için yeterli olmayıp bu eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; *Murat Karayel* (5), §§ 43, 44; *Cihat Özdemir*, § 22). Bununla birlikte ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması için özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı

tutmaya katkıda bulunabilecek toplu eylemlere karşı daha hassas olunması gerektiği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmadığı da ifade edilmiştir (*Murat Karayel (5), § 46; Cihat Özdemir. § 22*). Dolayısıyla somut olayda başvuruçunun gerçekleştirdiği slogan atma eyleminin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

24. Mahkemelerce verilmiş hürriyeti bağlayıcı cezaların infaz edildiği yerler olan ceza infaz kurumları sıkı güvenlik koşullarına tabi olan, düzenli bir yaşamın sürdürülmesinin, güvenliğin ve disiplinin sağlanmasının son derece önem taşıdığı yerlerdir (*Rıza Şahin. B. No: 2016/12909, 22/7/2020, § 44*). Ceza infaz kurumlarının devletin kontrolü altındaki özel alanlar olması ve dolayısıyla devletin hem bu kurumda bulunanların güvenliklerini ve sağlıklarını koruma hem de disiplini tesis etme yükümlülüğünün bulunması karşısında hükümlülerin ve tutukluların ceza infaz kurumlarında diledikleri şekilde eylem yapma özgürlüğünün bulunmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013).

25. Ceza infaz kurumlarında yapılacak olan ya da yapılmış bir uygulamanın hukuka aykırı olduğu düşünüldüğünde öncelikle yapılması gereken davranış bu hususta ilgili mercilere talep ve itirazlarını iletmektir. Aksinin kabulü ceza infaz kurumlarının uygulamalarına karşı her tür protesto eyleminin yapılabilmesi sonucunu doğuracak hatta mahpusların sürekli toplu eylemlerde bulunmasına da imkân tanımış olacaktır.

26. Olay günü başvuruçunun ve diğer bazı hükümlü ya da tutuklular bir protesto gösterisi gerçekleştirmiştir. Söz konusu gösteri, henüz uygulamaya dahi geçmemiş olan tek tip kıyafet düzenlemesinin protesto edilmesi için yapılmıştır. Öte yandan başvuruya konu eylemin kalabalık bir grup tarafından gerçekleştirildiği unutulmamalıdır. Ayrıca eyleme katılan kişilerin tamamının terör suçlarından tutuklu ya da hükümlü olduğu da dikkatle değerlendirilmesi gereken bir ayrıntıdır. Başvuruçunun beyanlarından slogan atma eyleminin sürekli bir şekilde yapıldığı da anlaşılmaktadır.

27. Başvuruçunun, Ceza İnfaz Kurumunda henüz uygulaması dahi yapılmamış bir düzenlemenin hukuka aykırı olduğuna ilişkin idari veya -Cumhuriyet başsavcılığı başta olmak üzere- yargısal mercilere başvurduğunu ancak bir sonuç alamaması nedeniyle tepkisini toplu hâlde slogan atmak suretiyle gösterme yoluna gittiğini veya somut olayın koşullarında tepkisini derhâl göstermekte haklı olduğunu Anayasa Mahkemesi önünde ispat edebilmiş değildir.

28. Başvuruçunun da aralarında olduğu terör suçlarından hükümlü veya tutuklu olan kalabalık bir grubun henüz uygulanmasına dahi geçilmemiş tek tip kıyafet düzenlemesini protesto etmek amacıyla slogan atmaları kurum içinde bir düzensizliği birlikte getirecektir. Bunun yanında kalabalık bir grubun attığı sloganlar diğer mahpusları yüksek ses nedeniyle rahatsız edebilecektir. Sloganlarla bir grubun propaganda eylemi gerçekleştirmesi diğer mahpuslara örnek teşkil edecek, ceza infaz kurumlarının sürekli bir şekilde protestoların yapıldığı yerler hâline getirebilecektir. Bu nedenlerle disiplin cezasına konu eylem nedeniyle Ceza İnfaz Kurumunda disiplinin bozulduğu, düzenli bir yaşamın sürdürülmesinin ve güvenliğin sağlanmasının zorlaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

29. Öte yandan toplu hâlde slogan atarak birlikte hareket eden mahpusların terör suçlarından hükümlü ya da tutuklu oldukları gözönüne alındığında söz konusu eylemin terör örgütüne bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunabilecek toplu ve sistematik eylem niteliğinde

bulunduğu değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *şükrü Yıldız*, B. No: 2015/18720, 9/5/2018, ř 27).

30. Sonuç olarak başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunmanın gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyaç karşıladığı, başvurulan yöntemden beklenen fayda ile Ceza İnfaz Kurumundaki disiplinin sağlanması arasındaki dengenin sağlandığı değerlendirilmiştir. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin ve İnfaz Hkimliğinin takdir payları ile birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya eylemi nedeniyle 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesi uyarınca verilen "*1 ay haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kasıtlama*" disiplin cezasının orantılı olduğu sonucuna da varılmıştır.

31. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (*Hikmet Balabanoglu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, ř 24).

32. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine dair başvurusunun bir ihlal bulunmadığı açık olduğundan *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

VL HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardımı talebinin **KABULÜNE**,

B. İfade zgrlğnn ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA**,

C. Adli yardım talebinin kabul ile geçici olarak muaf tutulan 294,70 TL harçtan ibaret yargılama giderinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucudan **TAHSİLİNE** 17/11/2021 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.